

УДК 351.863:378

DOI: 10.31732/ 2708-339X-2022-05-81-90

ПРИВАТНА ДЕТЕКТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА НАЦІОНАЛЬНІ ПЕРСПЕКТИВИ

Француз А. Й.

*Герой України, заслужений юрист України, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри державно-правових дисциплін, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, вул. Табірна, 30-32, 03113, Україна
тел.: (050) -33-944 -02, e-mail: AnatoliyFJ@krok.edu.ua
ORCID: 0000-0003-2861-1252*

Істоміна А. С.

*здобувач вищої освіти ступеня «магістр», ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, вул. Табірна, 30-32, 03113, Україна
тел.: (093) 98-281-85, e-mail: istominastia@gmail.com
ORCID: 0000-0002-0827-1441*

PRIVATE DETECTIVE ACTIVITY: INTERNATIONAL EXPERIENCE AND NATIONAL PERSPECTIVES

Frantsuz A.J.

*Hero of Ukraine, Honored Lawyer of Ukraine Doctor of Laws Sciences, Professor, Professor of Department of State Legal Disciplines, "KROK" University, st. Tabirna, 30-32, 03113, Kyiv, Ukraine
tel.: (050) -33-944 -02, e-mail: AnatoliyFJ@krok.edu.ua
ORCID: 0000-0003-2861-1252*

Istomina A.S.

*Master student "KROK" University, st. Tabirna, 30-32, 03113, Kyiv, Ukraine
tel.: (093) 98-281-85, e-mail: istominastia@gmail.com
ORCID:*

Анотація. Стимулювання і розвиток приватних детективних агентств: охоронних фірм, служб безпеки і різного роду громадських правоохоронних формувань - є необхідним ресурсом для протидії високого рівня злочинності. Безпека є одним із найважливіших факторів розвитку країни. На це вказують загальновідомі та беззаперечні статистичні дані країн з низьким рівнем злочинності. Правоохоронні органи через об'єктивні й суб'єктивні причини (недостатнє фінансування з державного бюджету, недовіра громадян, корупційні схеми, перевантаженість правоохоронних органів, незначна кількість висококваліфікованих кадрів) не можуть у повному обсязі забезпечити безпеку суспільства від протиправних дій. Саме сукупність інститутів приватних детективних агентств та різного роду громадських правоохоронних формувань, яким можуть належати деякі із суто правоохоронних функцій і ознак, можуть значно зменшити навантаження на правоохоронні органи. Штучне й тривале стримування легалізації детективної діяльності завдає непоправної шкоди не тільки вже існуючим суб'єктам приватної детективної діяльності та охочим займатися таким видом підприємництва, а й інтересам громадян, які потребують подібних послуг, а також державним інтересам та іміджу України на міжнародній арені. Тому в Україні назріла необхідність якнайшвидшого прийняття Закону «Про приватну детективну діяльність». На сучасному етапі розвитку суспільних відносин у сфері запобіжної діяльності детективів потребує законодавчої легалізації приватна детективна діяльність з відповідним передбаченням її запобіжного впливу на злочинність. Надання приватним детективам і їх об'єднанням офіційного статусу є нагальною потребою подальшого розвитку та підвищення ефективності реалізації державою її правоохоронної функції. При цьому слід зазначити, що самі приватні детективи і детективні агентства повинні отримати повноцінний статус суб'єктів реалізації правоохоронної функції в державі, що передбачає наділення їх відповідними повноваженнями у цій сфері. Закордонний досвід свідчить, що реалізація правоохоронної функції держави

можлива за участі представників приватного сектору, де певну частину функцій у цій сфері можуть виконувати приватні детективи та детективні агентства.

Ключові слова: приватна детективна діяльність, законодавство України, правоохоронні органи, механізми адаптації, міжнародні принципи і стандарти, громадянське суспільство.

Формул: 0, рис.: 0, табл.: 0, бібл.: 18

Annotation. Stimulation and development of private detective agencies: security firms, security services and various public law enforcement agencies - is a necessary resource to combat high crime rates. Security is one of the most important factors in the country's development. This is indicated by well-known and indisputable statistics of countries with low crime rates. Law enforcement agencies due to objective and subjective reasons (insufficient funding from the state budget, distrust of citizens, corruption schemes, overburdening of law enforcement agencies, low number of highly qualified personnel) cannot fully ensure the safety of society from illegal actions. The combination of private detective agencies and various public law enforcement agencies, which may have some of the purely law enforcement functions and characteristics, can significantly reduce the burden on law enforcement agencies. Artificial and prolonged deterrence of legalization of detective activity causes irreparable damage not only to existing private detectives and those willing to engage in this type of business, but also to the interests of citizens in need of such services, as well as state interests and Ukraine's image in the international arena. Therefore, in Ukraine there is a need to adopt the Law "On Private Detective Activity" as soon as possible. At the present stage of development of public relations in the field of preventive activities of detectives requires legislative legalization of private detective activities with the appropriate provision of their preventive effect on crime. Giving private detectives and their associations official status is an urgent need for further development and efficiency of the state's implementation of its law enforcement function. It should be noted that private detectives and detective agencies themselves should receive the full status of subjects of law enforcement in the state, which provides for the empowerment of them in this area. Foreign experience shows that the implementation of the law enforcement function of the state is possible with the participation of representatives of the private sector, where some of the functions in this area can be performed by private detectives and detective agencies.

Keywords: private detective activity, legislation of Ukraine, law enforcement agencies, adaptation mechanisms, international principles and standards, civil society.

Formulas: 0, fig.: 0, tabl.: 0, bibl.: 18

Постановка проблеми. Проблематика дослідження насамперед полягає у тому, що приватна детективна діяльність в Україні здійснюється на сьогодні в умовах повної правової неврегульованості, незважаючи на численні спроби ввести її в законодавче русло. У законах немає прямої заборони на здійснення детективної діяльності, але й немає і законодавчого її регулювання.

Прийняття Закону України «Про приватну детективну діяльність» сприятиме широкому зростанню цієї діяльності на державному рівні та забезпечить приватним детективам офіційно, вільно і безпечно працювати у своєму напрямку. Це дозволить приватним детективам під час здійснення такої діяльності вчиняти будь-які дії, не заборонені законом, необхідні для належного виконання договору про надання приватних детективних послуг.

Легалізація приватної детективної діяльності дозволить поставити її під контроль держави, оскільки в умовах законодавчого вакууму діяльність детективів може набувати ознак шахрайства та фіктивного підприємництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідники, які працювали

над розв'язанням проблематики даного питання: Мулявка Д. Г., Волинська А. М., Юрко С. С., Хамула П. І., Гришко В. І., Шелухін О. М., Беліков Ю. М., Даниленко С. К., Борисенко М. В., Мусієнко М. Г., Александров Ю. В., Бузало М. П., Бугайчук К. Л., Черков В. О., Попов П. О., Чорний О. Ю., Ізосімова М. В., Семенов В. Г., Боруленко Ю. П., Качалов О. А., Закалюк А. П., Старушкевич А. Науковцями досліджено лише загальні аспекти даної тематики, здійснено аналіз окремих законопроектів, що були актуальними для цих авторів на той час.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується означена стаття. У статті подаються науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення національного правового регулювання інституту детективної діяльності. Результати дослідження можуть бути використані: для подальшого поглибленого дослідження питань правового регулювання приватної детективної діяльності; у правотворчості – для удосконалення нормативно-правового регулювання у розглянутій сфері; у навчальному процесі – при підготовці курсу лекцій з дисципліни.

Формулювання цілей статті. Аналіз та характеристика інституту приватної детективної діяльності в Україні та у світі,

розробка науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення національного правового регулювання інституту детективної діяльності дає можливість визначити сутність поняття та основні ознаки такої діяльності, дослідити особливості здійснення приватної детективної діяльності в Україні, проаналізувати українське законодавче регулювання інституту детективної діяльності, визначити правовий статус приватного детектива в Україні, дослідити досвід функціонування зарубіжної детективної діяльності, з'ясувати доцільність імплементації зарубіжного досвіду інституту детективної діяльності до національного.

Виклад основного матеріалу дослідження. Витоками нормативно-правового закріплення статусу правоохоронних органів у часи незалежності України є Конституція України [1].

В. І. Гришко на підставі дослідження історико-правових даних виокремлено чотири етапи становлення недержавної правоохоронної діяльності: 1) недержавна правоохоронна діяльність до формування поліцейських органів (до XVIII ст.); 2) недержавна правоохоронна діяльність після утворення професійних поліцейських органів та до Жовтневої революції 1917 р.; 3) недержавна правоохоронна діяльність радянського періоду (1917-1991 рр.); 4) недержавна правоохоронна діяльність у період роздержавлення правоохоронних функцій (кінець XX ст. – теперішній час) [2, с. 149].

Д. Г. Мулявка та Д. А. Шилле виокремлюють чотири періоди в розвитку ринку недержавних розшукових послуг: 1988-1992 рр. – формування нерегульованого (анархічного) ринку детективних послуг; 1993-1999 рр. – активного кількісного зростання й економічний розвиток приватних детективних структур та послуг, витіснення кримінальних елементів; 2000-2003 рр. – поступове набуття формально легального характеру окремими видами детективної (розшукової) діяльності; з 2004 р.-по теперішній час – спроба легалізувати детективну (розшукову) діяльність, пов'язана насамперед з розробкою й затвердженням проєкту

Закону України «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» [3, с. 346]. Як бачимо, вчені зосереджують увагу на періоді незалежності України. Запропонована ними періодизація деталізує розвиток суспільних відносин у сфері детективної діяльності в основному після розпаду СРСР. Можна узагальнити та зазначити такі періоди розвитку запобіжної детективної діяльності: 1991–2014 рр. – початок формування власної законодавчої бази запобігання злочинності й формування запобіжної діяльності детективів; 2014 р.-по теперішній час – законодавче оформлення запобіжної діяльності державних детективів, розвиток законодавства у зазначеній сфері, завершення законопроектної роботи щодо формування законодавства у сфері приватної детективної діяльності, створення інституту детективів.

Перші спроби законодавчого врегулювання детективної діяльності можна віднести до початку XXI ст., коли народним депутатом Ю. Кармазіним було запропоновано проєкт Закону України «Про приватну детективну діяльність» за № 5237 від 05 квітня 2000 р. Через чотири роки були розроблені проєкти Закону України «Про приватну детективну діяльність» (автори – народні депутати В. Кафарський, О. Бандурка та В. Мойсик) № 5380 від 7 квітня 2004 р., проєкт Закону України «Про приватну детективну діяльність» (автори – народні депутати Ю. Кармазін, В. Онопенко та М. Оніщук) № 5380-1 від 1 липня 2004 р. [4, с. 85].

Згодом було зареєстровано Законопроект № 2120 від 25 лютого 2008 р. (автор – народний депутат В. Мойсик) та Законопроект № 1093 від 13 грудня 2012 р. (автори – народні депутати В. Швець, В. Малишев) [5, с. 82].

В Україні сьогодні узаконені приватні нотаріуси, приватні адвокати, приватні юридичні контори, врешті – приватні охоронні фірми, які здійснюють охорону фізичних осіб, рухомого й нерухомого майна, і при цьому приватної детективної діяльності законодавчо досі не існує. Водночас, за неофіційними даними, у всіх регіонах нашої країни працює кілька тисяч приватних детективів та приватних детективних агентств [4, с. 86]. Це у 20 разів більше, ніж п'ять років тому (для порівняння: у Польщі налічується 300 ліцензованих детективів і агентств, а у Франції – 500) [5, с. 47].

Приватні детективи здійснюють свою діяльність у межах надання консалтингових та юридичних послуг або як журналісти на підставі Законів України «Про інформацію», «Про видавничу справу», «Про телебачення і радіомовлення», «Про інформаційні агентства», «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади» тощо [3, с. 347], фактично залишаючись поза законом.

На сучасному етапі розвитку суспільних відносин у сфері запобіжної діяльності детективів потребує законодавчої легалізації приватна детективна діяльність з відповідним передбаченням її запобіжного впливу на злочинність.

Визначення терміну “**приватна детективна діяльність**” зазначено у проєкті Закону “Про приватну детективну діяльність” №3010 від 04.02.2020 року, відповідно до якого приватна детективна діяльність – незалежна професійна діяльність приватного детектива або діяльність детективного агентства щодо надання замовникам приватних детективних послуг з метою забезпечення захисту їх прав та законних інтересів на платній договірній основі у порядку, визначеному цим Законом. Суб’єкт приватної детективної діяльності – це приватний детектив або детективне агентство [6].

Енциклопедичні видання визначають **детектива (англ. detective – сищик)** як агента таємного розшуку, сищика [7, с. 94]. У Великому енциклопедичному словнику визначається, що посада детектива існує в багатьох країнах Західної Європи й Америки, і в деяких з них детектив виконує також функції слідчого [8, с. 180]. Зміст таких понять дає змогу визначити, що детектив – це особа, яка має стосунок передусім до правоохоронної системи. Водночас, приватна детективна діяльність відрізняється від правоохоронної діяльності, що здійснюється державними органами, за такими ознаками:

➤ приватна детективна діяльність здійснюється на договірній основі та передбачає отримання прибутку;

➤ приватна детективна діяльність базується на договірних відносинах, де

чітко зазначені межі й час виникнення та припинення цих відносин;

➤ особи, які здійснюють приватну детективну діяльність, не наділені повноваженнями посадових осіб правоохоронних органів і в разі порушення своїх обов’язків несуть відповідальність в іншому порядку, ніж посадові особи державних правоохоронних органів.

«**Детективом**» називають співробітника поліцейських структур деяких зарубіжних країн, переважно організованих на основі англосаксонської системи права, країн Британської Співдружності, фахівців з розслідування злочинів, які здійснюють збір інформації про факти, що можуть бути використані в суді як докази.

Розвиток України як суверенної та незалежної, демократичної, соціальної, правової держави в умовах процесів глобалізації, які відбуваються у сучасному світі, передбачає врахування під час реалізації нею її основних завдань і функцій тенденцій, що існують у багатьох розвинених країнах у сфері державного управління.

Фактично слід вести мову про те, що у сфері державного управління цих країн одержують своє визнання та широке застосування технології, які вже отримали свою апробацію й довели дієвість у бізнес-процесах та проєктах. Однією з таких тенденцій, що останнім часом дедалі більше набуває свого поширення, є включення у механізм держави, крім власне державних органів, установ та підприємств, також приватних органів, установ, підприємств й окремих осіб.

У бізнес-управлінні це явище отримало назву аутсорсингу, сутність якого полягає у передачі певною організацією, на підставі договору, тих чи тих видів робіт або функцій виробничої діяльності іншій компанії, що діє в цій сфері. Фахівці зазначають, що ефективність аутсорсингу підтверджує той факт, що сьогодні він розвивається швидкими темпами у всьому світі та виступає інструментом управління підприємством, спрямованим на підвищення ефективності й конкурентоспроможності його діяльності [9, с. 63].

Як засвідчує досвід багатьох країн (Великобританії, Данії, Ізраїлю, Іспанії, Італії, Канади, Німеччини, Норвегії, Португалії, США, Франції, Швейцарії, Японії та ін.), саме до діяльності, пов’язаної з охороною

права, а також захистом прав, свобод і законних інтересів людини й громадянина, вже тривалий час доволі успішно у багатьох державах залучаються представники приватного сектору. Як правило, мова йде про приватні охоронні агентства та детективну діяльність окремих фізичних осіб чи їх об'єднань (детективних агентств).

Більш того, у вказаних країнах ця діяльність не тільки отримала своє визнання на рівні держави, але, що є важливим для правової держави, вона врегульована на законодавчому рівні. Тобто, як свідчить закордонний досвід, залучення до виконання правоохоронної функції держави приватних детективів або детективних агентств у багатьох країнах є визнаною практикою, яка довела свою доцільність. Окремо слід вказати на те, що надання можливості представникам приватного сектору (приватним детективам та детективним агентствам), завдяки визнанню за ним офіційного статусу брати участь у правових відносинах у сфері реалізації правоохоронної функції держави, не тільки сприяє розширенню можливостей самої держави щодо покращення стану організації діяльності із забезпечення законності й правопорядку в країні, контролю за здійсненням такої діяльності (за рахунок ліцензування такої діяльності, її правової регламентації).

Це також сприяє оптимальному використанню державою власних ресурсів задля більш ефективного виконання цієї функції, а також вирішує питання задоволення потреби громадян та юридичних осіб у захисті їх прав і законних інтересів. Адже, як зазначено в літературі, реалізація правоохоронної функції вимагає її своєчасного забезпечення достатніми матеріально-технічними, фінансовими та кадровими ресурсами [10, с. 85].

Отже, є всі підстави вести мову про те, що надання приватним детективам і їх об'єднанням офіційного статусу є нагальною потребою подальшого розвитку та підвищення ефективності реалізації державою її правоохоронної функції. При цьому слід вказати, що самі приватні детективи й детективні агентства повинні отримати повноцінний статус суб'єктів

реалізації правоохоронної функції в державі, що передбачає наділення їх відповідними повноваженнями у цій сфері.

Закордонний досвід свідчить, що реалізація правоохоронної функції держави можлива за участі представників приватного сектору, де певну частину функцій у цій сфері можуть виконувати приватні детективи та детективні агентства.

Подальшим напрямом правового забезпечення приватної детективної діяльності є узгодження окремих норм проєкту Закону України «Про приватну детективну діяльність» із нормами КПК України, Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» і низкою інших актів у цій сфері на предмет надання можливості приватним детективам дійсно виконувати функцію забезпечення конституційних гарантій людини та громадянина на захист своїх законних прав й інтересів, звісно, при безумовному дотриманні детективами у своїй діяльності принципів верховенства права та законності.

Потрібно зауважити, що Закон визначає загальні правові засади організації приватної детективної діяльності в Україні як одного з шляхів забезпечення конституційних гарантій людини і громадянина, які спрямовані на захист своїх законних прав та інтересів.

В Україні такий вид діяльності тривалий час був офіційно не визнаний і не мав законодавчого підґрунтя, хоча фактично приватною детективною діяльністю давно та плідно займаються не лише фізичні особи, а й юридичні.

За неофіційними даними, зараз в усіх регіонах України працює більше декількох тисяч приватних детективів і приватних детективних агентств. Здійснюючи свою діяльність, вони користуються великим попитом серед таких категорій населення, як бізнесмени, політики, адвокати. Головною метою діяльності приватного детектива є сприяння безпеці функціонування підприємства замовника, допомога керівництву та уповноваженим працівникам у зборі інформації про особу (організацію), встановлення чи підтвердження факту правопорушення.

У діяльності детективних і охоронних структур реалізується принцип диспозитивності, відповідно до якого громадяни та юридичні особи здійснюють належні їм цивільні права самостійно. Для

суб'єктів підприємництва, на відміну від правоохоронних органів, не встановлено обов'язок із захисту прав невизначеного кола осіб. Легальною ознакою цього виду підприємницької діяльності є договірні відносини між її суб'єктом і замовником послуг. Тільки за наявності договору між клієнтом та детективною організацією виникають цивільно-правові зобов'язання з охорони прав конкретного клієнта і тільки в обсязі, що визначений договором.

Співробітники приватних детективних агентств, служб постійно розширюють діапазон розшукової та охоронної діяльності, беруть участь у роботі національних і міжнародних конференцій з криміналістичних та інших проблем, пов'язаних з протидією злочинності, досліджують різноманітні аспекти протидії злочинності, об'єднуючись у міжнародні спільноти й організації тощо.

Такий ринок розвивається давно та успішно маскується під юридичні, охоронні або технічні послуги. Закон дасть змогу легалізувати і вивести з тіні діяльність значної кількості приватних детективів в Україні. Прийняття Закону є необхідним, оскільки ним закріплені правила та порядок, а також гарантії і відповідальність суб'єктів, які мають намір здійснювати таку діяльність, що забезпечить реалізацію та захист прав і законних інтересів осіб, які потребують таких специфічних послуг.

Також, завдяки обов'язковому отриманню свідоцтва про право на зайняття приватною детективною діяльністю й створенню єдиного реєстру значно зменшаться можливості для шахраїв, що діяли під виглядом приватних детективів. Приватна детективна діяльність уже сьогодні стає необхідним кроком для розвитку правової держави та посилення боротьби з кримінальною злочинністю в Україні.

Актуальним є питання можливості отримання якісних, законодавчо врегульованих детективних послуг. Адже в Україні на сьогодні розвиток приватної детективної діяльності тільки починається, на відміну від більшості країн світу [9, с.101].

Так, у Сполучених Штатах Америки, Великобританії, Франції, Німеччині, Канаді, Індії, Ізраїлі, Японії,

Норвегії, Іспанії, Італії, Португалії, Мексиці та багатьох інших країнах світу запровадження інститутів приватних детективів, приватних детективних підприємств (агентств) і їх об'єднань стало у свій час наслідком реагування влади на нагальні соціальні виклики, й тому на сьогодні існування та діяльність таких недержавних інституцій у цих державах є явищем звичайним і достатньо унормованим національним законодавством [11, с.120-130]. 04 лютого 2020 року в порядку законодавчої ініціативи винесено на розгляд Верховної Ради України проєкт Закону України «Про приватну детективну діяльність» (реєстр. №3010), поданий народними депутатами України Галушком М. Л., Медяником В. А. Прийняття Закону України «Про приватну детективну діяльність», на думку ініціаторів Законопроєкту, дозволить на законодавчому рівні поставити такий вид діяльності під належний контроль держави, підтвердити прихильність України до європейського курсу та підвищити власний імідж як правової держави серед цивілізованих країн світу.

Метою Законопроєкту є законодавче врегулювання здійснення приватної детективної діяльності як одного з шляхів забезпечення конституційних гарантій людини і громадянина, суб'єктів господарювання приватного права на захист своїх законних прав та інтересів.

2 вересня 2020 року Комітет для підготовки експертного висновку щодо відповідності вимогам антикорупційного законодавства розглянув проєкт Закону «Про приватну детективну діяльність» і дійшов висновку та прийняв рішення, що проєкт Закону (реєстр. №3010) відповідає вимогам антикорупційного законодавства.

Комітет з питань інтеграції України з Європейським Союзом, розглянувши на своєму засіданні 02.09.2020 р. проєкт (реєстр. №3010), визнав його положення такими, що регулюються національним законодавством країн-членів Європейського Союзу й не підпадають під дію міжнародно-правових зобов'язань України у сфері європейської інтеграції.

До теперішнього часу Закон не прийнято. Його прийняття має важливе значення, насамперед це стосується демонополізації надання послуг, пов'язаних з проведенням

розшукової діяльності виключно правоохоронними органами, а також розвантаженням цих органів і надання більш якісно послуг населенню.

Досвід США, Великобританії, Німеччини демонструє високу ефективність приватної детективної діяльності, яка має відповідну законодавчу базу. В реаліях українського сьогодення в нагоді може стати досвід німців щодо активної взаємодії приватних детективів та спецслужб [11, с.112].

У Німеччині діяльність детективних агентств регулюється федеральним законом «Про приватні підприємства», у відповідності з ним приватні детективи працюють як підприємці, без ліцензування своєї діяльності [12, с. 49]. Згідно із Законом про приватне підприємництво у сфері безпеки працюють приватні детективні підприємства в Японії [13, с.309-311].

В. О. Черков та П. О. Попов звертають увагу на особливість ліцензування у США, вона полягає у тому, що у країні існує три класи ліцензій, які видаються приватним детективам: це ліцензія класу «А» (за нею дозволяється лише збір інформації), ліцензія класу «В» (передбачає виконання охоронної функції), ліцензія класу «С» (комбінована ліцензія). До особливостей приватної детективної (розшукової) діяльності у США автори відносять: відсутність федерального закону, існування трьох основних видів приватних правоохоронних організацій, різні вимоги до осіб, які бажають займатися такою діяльністю в різних штатах, неможливість для приватних детективів спиратися на криміналістичні обліки поліції [14, с. 248-249].

У США відбуваються спільні навчання одночасно і для поліцейських, і для приватних детективів, вивчаються правові дисципліни, проводяться навчальні семінари та спеціальні курси спільної спеціальної підготовки [15, с. 178].

У Франції діяльність приватних детективних бюро регулюється Законом № 891 від 28.09.1942 р. з подальшими змінами й поправками. Ним передбачено, що особи, які бажають займатися приватною детективною (розшуковою) діяльністю, не повинні: бути засуджені за вчинення кримінального злочину, мати

адміністративні або дисциплінарні стягнення, знаходитися під вартою. Колишні службовці поліції Франції можуть стати власниками приватних детективних бюро тільки з письмового дозволу міністра внутрішніх справ. До компетенції приватних детективів Франції у теперішній час відноситься промислове шпигунство, захист підприємств від недобросовісної конкуренції, забезпечення безпеки у банківській діяльності, забезпечення безпеки клієнтів [16, с. 30].

Водночас, виходячи з того, що суб'єкти приватної детективної (розшукової) діяльності не мають достатніх сил і засобів для вирішення поставлених перед ними завдань та надання детективних послуг, обмежені у доступах до джерел інформації, не мають відомостей щодо злочинного соціуму загалом і конкретної злочинної діяльності зокрема, не в змозі протистояти злочинним угрупованням, необхідним є законодавче визначення цих питань між ними та органами державної влади. Позитивним у цьому питанні є досвід Великобританії, де приватні детективи мають право користуватися інформацією криміналістичних лабораторій поліції. Практика надання приватним детективам доступу до інформації щодо представників злочинного світу має місце і в Україні [17, с.44].

Порівняльно-правовий аналіз інституту приватних детективів за кордоном (США, Великобританія, Франція, Іспанія, Італія) здійснено К. Л. Бугайчуком. Ним розглянуто повноваження та компетенцію приватних детективів, вимоги щодо отримання ними ліцензії, взаємовідносини між приватними детективами й державними правоохоронними органами. Варто звернути увагу на наведення ним таких статистичних даних: на 2008 р. у США налічувалося понад 3500 розшукових агентств, бюро і компаній, з них у Нью-Йорку – 713 зареєстрованих і у два рази більше незареєстрованих. Серед викладеної інформації варто для запозичення є та, що у США розшукові бюро самостійно або разом із правоохоронними органами можуть збирати відомості про злочини чи погрози стосовно уряду США й окремих штатів; у Іспанії діє Етичний кодекс приватних детективів, який розповсюджується на всіх членів Асоціації приватних детективів Іспанії; приватні детективи Італії беруть

участь у розслідуванні кримінальних справ; у багатьох зарубіжних країнах працюють навчальні центри з підготовки приватних детективів; їм може надаватися доступ до інформаційних баз правоохоронних органів; для виконання своїх функціональних обов'язків приватні детективи можуть отримати право на носіння зброї в порядку, передбаченому законодавством [18, с. 7-12].

Отже, у європейських та інших країнах світу приватна детективна діяльність із надання таких послуг є досить об'ємною. Її основними рисами є: діяльність на законодавчій основі, що забезпечує законність й унеможливує правопорушення у вказаній сфері; надання різносторонніх послуг населенню від забезпечення охорони своїх прав та інтересів в особистому житті до захисту бізнес-інтересів у підприємництві й судових процесах; тісне співробітництво в окремих сферах з органами державної влади; жорсткий контроль за використанням приватними детективами спеціальних засобів і вогнепальної зброї; обов'язкове ліцензування та реєстрація такої діяльності; надання детективних послуг лише на договірній основі.

Вважаємо вартою для запозичення в Україну такої зарубіжної практики щодо приватної детективної діяльності: крім спеціального закону, варто прийняти професійний етичний кодекс приватного детектива; приватні детективи повинні мати право користуватися інформацією криміналістичних лабораторій поліції; місце та роль приватних детективів у боротьбі зі злочинністю повинна бути чітко визначена; порядок застосування інформації й доказів, які вони отримали під час детективного розслідування, повинен бути законодавчо встановлений; обов'язковість для суб'єктів приватної детективної діяльності, як фізичних, так і юридичних осіб, у разі виявлення ознак та фактів злочину повідомляти про них державні органи влади. Вказаний досвід має бути застосований у діяльності об'єднань приватних детективів в Україні.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальшого дослідження даної теми. Підсумовуючи, зазначаємо, що в даній роботі були визначені основоположні поняття та розкриті цілі,

поставлені перед Україною. На сучасному етапі розвитку українського суспільства виникла необхідність законодавчого врегулювання питань, пов'язаних з приватною детективною (розшуковою) діяльністю. Вітчизняними науковцями вивчено аналогічну зарубіжну практику і досвід роботи українських детективних служб, зроблено пропозиції щодо вдосконалення відповідної діяльності.

Проаналізовано правове регулювання надання приватних детективних (розшукових) послуг у країнах світу, що свідчить про:

- забезпечення шляхом укладення договору захисту особистих прав фізичних та особистих і майнових прав юридичних осіб насамперед у сфері внутрішньої безпеки, бізнесових відносинах;

- здійснення у відповідності до законодавчих вимог приватної детективної (розшукової) діяльності у передбачених формах і за допомогою спеціальних дозволених методів;

- такі загальні ознаки правового регулювання надання приватних детективних (розшукових) послуг, як: реєстрація та ліцензування цієї діяльності, встановлення законодавчих вимог до надання приватних детективних (розшукових) послуг, прав і обов'язків суб'єктів приватної детективної (розшукової) діяльності, обмеження у наданні таких послуг;

- підприємницький характер (спрямований на отримання прибутку) приватної детективної (розшукової) діяльності, цілеспрямований та відплатний характер;

- відмінність від діяльності органів державної влади базуванням на взаємних договірних відносинах та відплатним характером;

- відсутність у приватних детективів повноважень органів державних влади та інших органів влади; попереджувальний, запобіжний характер приватної детективної (розшукової) діяльності.

З урахуванням зарубіжного досвіду запропоновано:

- передбачити необхідність отримання страхового полісу та сертифікації робочого місця приватного детектива;

- оскільки деякі детективні послуги можуть бути пов'язані з ризиком для життя,

детективам слід надати право на використання спецзасобів (у т.ч. травматичної зброї) та фізичної сили, а також затримання осіб для доставлення у поліцію (право на використання вогнепальної зброї може бути предметом дискусії).

За детективами слід закріпити право збирати відомості у кримінальних, цивільних, адміністративних,

господарських справах, які можуть бути використані у суді як докази.

Імплементція Закону України «Про приватну детективну діяльність» у національне законодавство потребуватиме внесення змін до процесуального законодавства України, Кримінального кодексу України.

Література:

1. Конституція України: станом на 1 вересня 2016 / Верховна Рада України. Харків : Право, 2016. 82 с.
2. Гришко В. І. Розвиток недержавної правоохоронної діяльності в Україні: історико-правове дослідження. *Держава та регіони. Сер. Право*. 2018. Вип. 3. С. 146-150.
3. Мулявка Д. Г., Шилле Д. А. Поняття та ознаки приватної детективної (розшукової) діяльності. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. № 2. С.345–347.
4. Даниленко С. К. Поняття, зміст детективних послуг та перспективи їх розвитку в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2015. № 3. С. 84–86.
5. Волинська А. М. Правова доктрина щодо надання детективних послуг. *Національний юридичний журнал: теорія і практика*. 2016. № 12. С. 81–86.
6. Проект Закону України “Про приватну детективну діяльність” від 04.02.2020 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 3010. 16 с.
7. Юридична енциклопедія: в 6-и т. Т.2. Київ: *Укр. енциклопедія*, 1998. 634 с.
8. Великий енциклопедичний юридичний словник. За ред. Ю. С. Шемшученка. Київ: Юрид. думка, 2007. 992 с.
9. Александров Ю. В., Гель А. П., Семаков Г. С. Детективна діяльність: Курс лекцій. Київ: МАУП, 2002. 296 с.
10. Мусяненко С. Г. Следователи и частные детективы: Защитники прав, имущества и жизни. Минск. Литература, 1996. 640 с.
11. Аннеке Оссе. Принципы деятельности полиции: Методическое пособие по правам человека. Перевод на русский язык Н. Ишевской, М. Кузнецовой, О. Шарп. 2007. 198 с.
12. Волинська А. М. Розгляд договору надання детективних послуг із позиції цивільного права зарубіжними правниками. Проблеми та стан дотримання захисту прав людини в Україні: Матеріали Міжн. наук.-практ. конф. Львів, 2016. С. 47-50.
13. Изосимова М. В. Зарубежное законодательство об ответственности за преступления, совершаемые служащими частных охранных и детективных служб. Пробелы в российском законодательстве. *Юридический журнал*. 2008. № 1. С. 309-311.
14. Черков В. О., Попов П. О. Приватна детективна діяльність в розвинутих країнах світу. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2010. № 2. С. 248-259.
15. Качалов А. А. Частные охранные и детективные предприятия как субъекты предупреждения преступности. дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Красноярск, 2003. 201 с.
16. Иванова А. Є. Проблеми детективної діяльності як напрямку недержавної безпеки в Україні: порівняльний аспект світового досвіду. *Недержавний сектор безпеки: сучасний досвід та проблеми порівняльно-правового регулювання : тези доп. учасників II Міжнар. наук.-практ. конф. 19 квіт. 2014 р.* Харків, 2014. С. 29-31.
17. Волинська А. М. Надання детективних послуг за законодавством зарубіжних країн: позитивний досвід цивільно-правового регулювання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. № 39. Т. 1. С. 41-46.
18. Бугайчук К. Л. Інститут приватних детективів за кордоном: порівняльно-правовий аналіз. *Право і безпека*. 2016. № 1 (60). С. 7-12.

References

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (1996), The Law of Ukraine “About Constitution of Ukraine”, Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1996. № 30. St. 141.
2. Grishko, V.I. (2018), “Development of non-state law enforcement in Ukraine: historical and legal research” *Derzhava ta regioni*, vol. 3, pp. 146-150.
3. Mulyavka, D.G. and Shylle, D.A. (2018), “The concept and characteristics of private detective (search) activities” *Ponyattya ta oznaki privatnoi detektivnoi (rozshukovoï) diyal'nosti. Porivnyal'no-analitichne pravo*. vol. 2, pp. 345–347.
4. Danylenko, S.K. (2015), “The concept, content of detective services and prospects for their development in Ukraine” *Pivdenoukrains'kyj pravnychyj chasopys*. vol. 3. pp. 84–86.

5. Volyns'ka, A.M. (2016), "Legal doctrine for the provision of detective services", *Natsional'nyj iurydychnyj zhurnal: teoriia i praktyka*, vol. 12. pp. 81–86.
6. Proekt Zakonu Ukrainy "About private detective activity" 04.02.2020 r. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2020. № 3010. p. 16.
7. Redkol, Y.S. (1998), *Yurydychna entsyklopediia* [Legal encyclopedia], K.: Ukr. Entsyklopediia. P.2.
8. Shemshuchenko, Y.S. (2007), *Velykyj entsyklopedychnyj iurydychnyj slovnyk*. [Big legal encyclopedic dictionary], Yuryd. Dumka.
9. Aleksandrov, Y.V. Hel' A.P. and Semakov H.S. (2002), *Detektivna dial'nist'* [Detective activity], Kurs lektsij, MAUP, Ukraine.
10. Musiienko, M.H. (1996), *Slidni ta privatni detective. Zahisniki prav, mayna, gittya* [Investigators and private detectives: Defenders of rights, property and life. Order], Mn. Literatura, Ukraine.
11. Anneke, O. (2007), *Principi policeiskoj dejatel'nosti'* [Principles of police activity], Methodical manual on human rights", Russia.
12. Volyns'ka, A.M. (2016), "Consideration of the contract for the provision of detective services from the standpoint of civil law by foreign lawyers. Problems and state of observance of human rights protection in Ukraine", *Mizhnarodna nauk.-prakt. konferentsiya* [international scientific-practical conference], Lviv, Ukraine, pp. 47-50.
13. Yzosymova, M.V. (2008), "Foreign legislation on liability for crimes committed by employees of private security and detective services. Gaps in Russian legislation", *Yurydycheskyj zhurnal*, vol. 1, pp. 309-311.
14. Cherkov, V.O. and Popov, P.O. (2010), "Private detective work in developed countries", *Visnyk Luhans'koho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav imeni Didorenka, E.O.*, vol. 2. pp. 248-259.
15. Kachalov, A.A. (2003), "Private security and detective companies as subjects of crime prevention" 12.00.08. Krasnoyarsk, St. 201.
16. Ivanova, A.Y. (2014), "Problems of detective activity as a direction of non-state security in Ukraine: a comparative aspect of world experience. Non-state security sector: current experience and problems of comparative legal regulation", *Mizhnarodna nauk.-prakt. konferentsiya* [international scientific-practical conference], Kharkiv, Ukraine, pp. 29-31.

Стаття надійшла до друку 11.10.2022